

A historical map of Scandinavia, showing Denmark, Norway, and Sweden. The map is overlaid with red lines that delineate the borders of the six teaching modules mentioned in the text. The year '1814' is prominently displayed in the background of the title area.

Danmarks afståelse af Norge

Undervisningsforløb
til udskolingen

Nordens forening

Der er i alt 6 undervisningsforløb, som henvender sig til 7.-9. kl.:

- Det borgerlige idealsamfund
- Fædrelandssange
- Nordens forening (dette materiale)
- Pligter mod konge og fædreland - opdragelse i det rette borgersind
- Småstatsmentalitet
- Statspatriotisme

Vejledning til underviseren

Der er i alt 6 undervisningsforløb, som henvender sig til 7.-9. klasse. Undervisningsforløbene kan bruges direkte som de står, eller underviseren kan tilføje/plukke i dem efter behov og selv sammensætte sit eget undervisningsmateriale. De 6 undervisningsforløb er:

1. Det borgerlige idealsamfund
2. Fædrelandssange
3. Nordens forening
4. Pligter mod konge og fædreland – opdragelse i det rette borgersind
5. Småstatsmentalitet
6. Statspatriotisme

Bemærk: forløbene om Småstatsmentalitet og Statspatriotisme er meget svære, og anbefales derfor til de ældste elever.

Opbygning

Hvert undervisningsforløb indledes med kort baggrundsviden om det specifikke emne. Underviseren kan desuden hente baggrundsviden i kompendiet, der findes i historiekassen og på Middelfart Museums hjemmeside. For yderligere baggrundsviden se f.eks. Rasmus Glenthøj: *Skilsmissem*, 2012.

Underviseren kan vælge at formidle konteksten til eleverne eller lade dygtige elever læse selv.

Efter gennemgangen af konteksten følger selve undervisningsforløbet med tekster, spørgsmål og opgaver. Underviseren vælger selv, om eleverne skal løse opgaverne skriftligt, gennem en aktivitet (oplæg, sang, teater) eller via dialog på klassen.

Materialet er konstrueret på en sådan måde, at der med fordel kan arbejdes i grupper.

Undervisningsforløbene til 7.-9. klasse kan suppleres med et besøg på Middelfart Museums udstilling om Middelfart og Hindsgavl under krigen 1807-14. Det er også muligt at lade eleverne tilberede en eller flere historiske opskrifter fra kokebogen i historiekassen (findes også på Middelfart Museums hjemmeside).

Baggrundsviden

I 1397 blev Danmark, Norge og Sverige forenet i Kalmarunionen under Erik af Pommern. Kalmarunionen varede indtil 1523. Der var tale om en løst sammensat union. Drømmen om Nordens genforening levede videre i de følgende århundreder. Christian IV drømte f.eks. om at forene Norden under den danske krone. Foreningen blev der intet af, til gengæld lå Danmark-Norge jævnligt i krig mod Sverige. Under Napoleonskrigene blev drømmen om Nordens forening atter genopvakt i Danmark-Norge.

Efter freden i Tilsit i 1807 blev Rusland og Frankrig allierede. Rusland invaderede det svensk kontrollerede Finland, som Sverige måtte forlade i november 1808. En samtidig fransk-spansk-dansk invasion af Sverige blev ikke til noget, men da Gustav 4. Adolf ville fortsætte krigen, blev han afsat i marts 1809. Danmark-Norge og Sverige sluttede samme år fred.

Hertug Karl fra fyrstehuset Holsten-Gottorp blev ny svensk konge i 1809 under navnet Karl den 13. Karls eneste søn var død i 1798, så der måtte søges efter en arveprins udefra. Valget faldt på den danske prins Christian August af Slesvig-Holsten-Sønderborg-Augustenburg. Han omkom imidlertid pludselig den 28. maj 1810.

Nordmænd og danskere med Frederik VI i spidsen havde i 1809 øjnet en ret urealistisk chance for, at den dansk-norske konge kunne blive valgt til arveprins af Sverige. Efter arveprins Christian Augusts død i 1810 drømte danskerne og nordmændene igen om en forening af Norden under den danske konge. Svenskerne var forståeligt nok ikke begejstrede for ideen. Svensken udpegede den franske feltmarskal Jean-Baptiste Jules Bernadotte til ny arveprins. Bernadotte havde ellers kort forinden stået i spidsen for den forfejlede dansk-spansk-franske invasion af Sverige, men med valget sikrede Sverige sig en erfaren krigsmand og karrierepolitiker som fremtidig konge.

Den unge Grundtvig (1783-1872) var en af dem, der drømte om Nordens forening under Frederik VI i 1810. I forbindelse med Christian Augusts pludselige død udsendte Grundtvig flyveskriftet: *Er Nordens Forening Ønskelig? Et Ord til det svenske Folk.*

Efter tabet af Norge udsendte Grundtvig digtet *Thryms-Kvide*¹ (1815), hvor han beskyldte Sverige for at have stjålet Norge. I 1831² hævdede han derimod, at den dansk-norske skilsmisse havde været et gode, da den havde gjort det klart, hvem der af egen fri vilje ønskede at være en del af det danske fællesskab. Dette blev nu den røde tråd i dansk historieskrivning. Drømmen om en genforening af Norden levede dog videre. I 1840'erne opstod Skandinavismen. Det var en politisk bevægelse, der ønskede et tættere bånd eller ligefrem et rigsfællesskab mellem Danmark, Norge og Sverige. Bevægelsen opstod, fordi Sverige følte sig truet af Rusland, mens Danmark frygtede tyskerne. Sveriges kong Oscar 1³ (r. 1844-57) udtalte sig i 1845 til gunst for tanken om en sammenslutning af de tre nordiske riger på det første nordiske studentermøde. Under den 1. Slesvigske Krig (1848-51) sendte han norske og svenske tropper til Fyn (1848) og Nordslesvig (1849-50) for at hjælpe Danmark og beskytte nationalitetsprincippet.

---

¹ Om jætten Thryms ran af Thors hammer.

² *Politiske Betragtninger med Blik paa Danmark og Holsteen*

³ Søn af Bernadotte.

I den 2. Slesvigske Krig (1864) tøvede Sverige med at sende assistance p.g.a. ængstelse over Preussens stigende magt. Skandinavismen og drømmen om Nordens forening fortsatte dog også efter 1864. Der kan oplistes mange eksempler på nordisk samarbejde helt op til nutiden, og der har været en tendens til, at udlandet har betragtet de skandinaviske velfærdsstater som nært beslægtede og forskellige fra det øvrige Europa.

Forside fra Foreningen NORDEN magasin udgivet kort efter 2. Verdenskrig med portrætter af den danske og norske konge. Foreningen NORDEN havde over 400 medlemmer alene i Middelfart, hvor Hindsgavl dannede ramme om mange nordiske sammenkomster.

Undervisningsforløb

- Gennemgå den historiske kontekst.
  - Læs – evt. i uddrag og nutidig oversættelse – det af Grundtvig (1783-1872) udsendte flyveskrift: *Er Nordens Forening Ønskelig? Et Ord til det svenske Folk*. Teksten findes online inde på Arkiv for Dansk Litteratur:
http://adl.dk/adl_pub/pg/cv/ShowPgText.aspx?nnoc=adl_pub&p_udg_id=138&p_sidenr=21
  - Hvad er Grundtvigs ærinde?
  - Hvilke argumenter anvender han?
  - Hvorfor ville Sverige hellere have Bernadotte end Frederik VI som tronarving?
  - Reflekter over om de skandinaviske lande i dag er tættere forbundne til hinanden end til andre lande. Er Skandinavien f.eks. Danmarks vigtigste handelspartner, deler vi stadig samme kultur, kan vi forstå hinandens sprog, har eleverne besøgt Norge eller Sverige o.s.v.
-
- **Gå sammen i grupper og besvar følgende spørgsmål:**
    1. Nævn et dansk nationalsymbol?
    2. Hvilke tre ord beskriver bedst det danske landskab?
    3. Hvem er de tre mest berømte danskere nogensinde?
    4. Hvilke egenskaber karakteriserer danskerne?
    5. Dansk produktion er berømt for...?
    6. Det danske køkkens nationalret er...?
    7. Nævn et kendt dansk udflugtsmål?
    8. Udlændinges mest hyppige fordom om danskerne er...?
    9. Danskerne er bedst i hele verden til...?
    10. Nævn et kendt dansk fortidsminde?
  - Forsøg bagefter at besvare spørgsmålene når de omhandler Norge og nordmænd (Spørgsmål 1 lyder f.eks.: Nævn et norsk nationalsymbol).
  - Sammenlign de enkelte grupperes besvarelser. Er grupperne enige eller uenige? Prøv evt. at google udvalgte besvarelser på det samme spørgsmål, og se hvilke besvarelser der giver flest hits.
  - Var det let eller svært at svare på spørgsmålene, når de omhandlede Norge, og hvad siger dette om vores nuværende syn på Norge?

Formål

I januar 2014 er det 200 år siden den danske stat måtte afstå Norge til Sverige ved Kielerfreden. 434 års politisk union mellem Tvillingeriget Danmark-Norge var slut. Danmark blev dermed en af Revolutions- og Napoleonskrigenes helt store tabere. Norge vedtog efter afståelsen sin egen moderne grundlov, som landet fik lov til at beholde, selv om det blev tvunget i union med Sverige.

Nederlaget i 1864 og den efterfølgende afståelse af hertugdømmerne Slesvig, Holsten og Lauenburg kom til helt at overskygge for tabet af Norge. Først i de senere år er historikerne begyndt at rette fokus på 1814, og den betydning det relativt fredelige brud med Norge har haft både for den danske selvforståelse og for vores forhold til nordmændene.

Formålet med undervisningsforløbet er at gøre eleverne bekendte med Tvillingeriget Danmark-Norge samt følgevirkningerne af skilsmissen i 1814.

Undervisningsmaterialet ligger også i en printvenlig version på www.middelfart-museum.dk under fanen Aktiviteter.

Yderligere oplysninger fås ved henvendelse til:

Videncenter Vejlbj, Skoleafdelingen
Att.: Skolekonsulent Lars Jensen
Vejlbjvej 9, 5500 Middelfart
www.middelfart.dk
Tlf.: 88 88 55 00 Direkte: 88 88 57 44

eller

Middelfart Museum
Algade 8, 5500 Middelfart
www.middelfart-museum.dk
info@middelfart-museum.dk
Tlf.: 64 41 47 41

Middelfart
KOMMUNE

MiddelfartMuseum